

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KITOBXONLIK
SALOHIYATINI OSHIRISH**

*Ilmiy rahbar: **M.S. Ramazonova***

Qo'qon Universiteti Ta'lim fakulteti, Katta o'qituvchisi

Muxtorova Munisaxon Anvarjon qizi

"Boshlang'ich ta'lim" yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annottatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobga bo'lgan qiziqishini aniqlash va boshlang'ich sinf o'quvchilarining yoshi va psixologiyasiga mos keladigan kitoblarni to'g'ri tanlay olish va o'quvchilarning kitobxonlik salohiyatini oshirish bo'yicha bir qator takliflar berib o'tilgan. Dunyoda xususan, mamlakatimda ushbu muammoni bartaraf etish bo'yicha qanday islohotlar amalga oshirilayotgani haqida ham ko'rsatib o'tilgan. Shu bilan bir qatorda boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobga bo'lgan qiziqishini qanday aniqlash ham keltirib o'tilgan. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yoshi va psixologiyasiga mos keladigan kitoblar ro'yxati ham keltirilib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Kitobxonlik, boshlang'ich ta'lim, boshlang'ich ta'lim o'quvchisi, o'qituvchi, kitob, kitobxonlik salohiyati, ta'lim tizimi, kitobxonlik madaniyati.

Kirsh.

Bugungi kunda mamlakatimiz bo'ylab ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha turli xil islohotlar amalga oshirib kelinmoqda. Bu borada ta'lim tizimiga yil sayin yangidan-yangi o'zgartirishlar kiritilmoqda. Xususan, darsliklarning yangilanishi, maktablarning zamonaviy talablarda ta'mirlanishi, o'qituvchilarni maktablarga ishga olishda qo'yilayotgan talablar, maktab va maktabgacha ta'lim tizimida multimedia vositalarining sonini oshirish va shu kabi bir qator yangiliklarni misol tarzda ko'rishimiz mumkin. Bu borada bir qator yangiliklar hozirgi kunda juda ham ko'p. Ta'lim tizimini rivojlantirish bilan bir qatorda kitobxonlik salohiyatni rivojlantirish ishlari ham keng ko'lamda amalga oshirilmoqda. Negaki ta'lim tizimi

va kitobxonlik bir-biriga chambarchas bog'liq. Mamlakatni yuksaltirish maqsadida ta'lim tizimiga ahamiyat qaratilayotgan bir paytda kitobxonlikni chetda qoldirib bo'lmaydi. Chunki, ta'lim olish uchun har bir o'quvchi kitob asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Aynan shu bois ham muhtaram prezidentimiz bugungi kun yoshlariga qayta-qayta kitob o'qishni va kitob o'qigan inson hech qachon hayot yo'lida qoqilmas ekanligini takror va takror ta'kidlab kelmoqdalar.

Kitobxonlik salohiyatini oshirish borasida bugungi kunda mamlakatizda turli xil tanlovlar onlayn va oflayn tarzda malga oshirib kelinmoqda. Kitob o'qigan yoshlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida amalga oshirilayotgan tanlovlarda g'oliblikni qo'lga kiritganlarga o'z navbatida qimmatbaho sovg'alar topshirilmoqda. Bu esa yoshlarni kitob o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularga motivatsiya berish demakdir.

Kitobxonlik salohiyatini oshirish uchun albatta, o'quvchilarni ilk harf tanigan kunlaridan boshlab, ularda kitobga bo'lgan muhabbatni uyg'ota olish lozim. Agar o'quvchilarni boshlang'ich sinfda o'qiyotgan paytlarida, ularni kitobga bo'lgan muhabbatini uyg'otish bu o'qituvchining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Agarda, boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'quvchilarida kitobga muhabbatni uyg'ota olsa, bu o'quvchilarning kitobga bo'lgan muhabbati ularning kelgusi ishlarida yuksak poydevor vazifasini bajarib beradi. Shuning uchun ham boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobxonlik salohiyatini oshirishdagi dastlabki qadamni, albatta, boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi qo'yib beradi.

Butun dunyoda, jumladan mamlakatimizda ham o'quvchi va yoshlarning kitobxonligini oshirish yuzasidan juda ham ko'p olim va olimalar amaliy va nazariy ilmiy ishlar olib borilgan, Xususan, o'quvchi-yoshlarda kitobxonlik va mutolaa madaniyatini rivojlantirishning sotsiologik, kutubxonashunoslik, psixologik va pedagogik omillari E.Yo'ldoshev (kutubxonada bolalar o'qishiga rahbarlik qilish), A.Umarov (komil inson shaxsini shakllantirishda mutolaaning roli), Y.Qayumxo'jaeva (mustaqillik davrida maktab kutubxonalarida kitobxonlik masalalari), A.Abdulazizov (mutolaa madaniyatini shakllantirish jarayonining sosiologik tahlili), D.G'anieva (o'quv jarayonining metodik ta'minotida

kutubxonachi va o'quv fanlari o'qituvchilari hamkorligi), S.Chinievalar (o'zbek oilalarida kitobxonlik vositasida o'smirlar shakllantirish) tomonidan yoritib berilgan.¹

Shuningdek, hozirgi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarning kitobxonlik salohiyatini oshirishga doir turli xil ilmiy maqolalar ham yozib kelinmoqda. Dunyoning xususan, malakatimizning o'zida ham bir qancha ilmiy shaxslari ushbu masala bo'yicha turli xil ilmiy izlanishlar olib borishmoqda. Masalan, Xo'jayeva Nigora va Olimov Temur Xasanovichlarning "Boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida kitobxonlikni ommalashtirish" mavzusida yozilgan ilmiy maqolasida boshlang'ich sinf o'quvchilarini faol kitobxonlikka o'rgatish, bu borada mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli tadbirlar, kichik maktab yoshidagi o'quvchilari hayotida o'qish faoliyatining ahamiyati kabi masalalarni yoritib o'tishgan. Shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilarini badiiy asar o'qishga bo'lgan qiziqishlarini oshirishda "O'qish savodxonligi" darslarini samarali tashkil etishning ahamiyati haqida ham fikr yuritishgan. Qahramonov Aliboy Yolgoshevich, Komolova Xonzoda Shermuxammad qizi va Mirashurova Zaxro Ilxomovnalarning "O'quvchilarining ma'naviy dunyoqarashni shakllantirishda kitobxonlikning ahamiyati" mavzusida yozilgan ilmiy maqolasida esa boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik madaniyatini shakllantirish va bunda uchraydigan ayrim muammolar haqida, shuningdek ushbu muammolarni yechishning ayrim usullari haqida mulohaza yuritilgan. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobga bo'lgan muhabbatini uyg'otish kabi dolzarb masalaga Xolmurod Xidirov va Abduqahhorova Xosiyat Abdurasul qizi o'zlarining "Ta'lim tizimida bolalarning badiiy adabiyotga qiziqishini shakllantirishning dolzarb masalalari" mavzusidagi ilmiy maqolalarida, maktab o'quvchilarining badiiy kitoblarga bo'lgan qiziqishining pasayishiga sabab bo'layotgan asosiy omillarni keltirib o'tishgan. Jumladan,

¹ Йўлдошев Э. Кутубхонада болалар ўқишига раҳбарлик қилиш. Ўқув қўлланма. – Тошкент: Ўзбекистон, 2002. – 128 б; Умаров А.О. Ижтимоий-маданий тараққиётни таъминлаш ва комил инсон шахсини шакллантиришда мутолаанинг роли. Социология фанлари доктори диссертация автореферати. – Тошкент, 2005. – 56 б; Қаюмхўжаева Ё. Ўқувчиларнинг китобхонлик маданиятини шакллантириш имкониятлари. – Тошкент: ТДМИ, 2007. – 48 б; Ганиева Б.И. Бошланғич синф ўқувчиларида кутубхоначилик библиография билимлари тарғиботи. – Тошкент, Фан ва технологиялар маркази, 2006. – 34 б; Чиниева С.А. Ўзбек оилаларида китобхонлик воситасида ўсмирлар маданиятини шакллантириш. – Тошкент, 2006. – 26 б.

boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy kitob o'qishining pasayishiga quyidagi omillarni keltirib o'tishgan:

- ommaviy axborot vositalari ta'sirining kuchayishi, o'quvchilarning soatlab televizor va kompyuter qarshisida o'tirishlari;
- farzand tarbiyasiga befarq oilalar sonining ko'payishi, ularda farzandlarning ma'naviy-axloqiy, intellektual rivojlanishiga e'tibor qaratilmasligi;
- kattalarning bolalar bilan birgalikda kitob o'qishga bo'lgan intilishlarining to'liq namoyon bo'lmasligi, 1-sinfga qadam qo'ygan o'quvchilarga kattalar tomonidan kitoblarning o'qib berilmasligi, rang-barang badiiy asarlar bilan o'quvchilarni tanishtirish yo'nalishidagi faoliyatning mavjud emasligi² va shu kabi muammolarni keltirib o'tishgan. Bu muammolarni hal etish va kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning badiiy kitob o'qishga bo'lgan muhabbatini uyg'otish bo'yicha o'zlarining takliflarini berib o'tishgan.

Asosiy qism.

Darhaqiqat, bugungi kunda kichik maktab yoshidagi ya'ni boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobxonlik salohiyatini oshirish bo'yicha nazariy va amaliy ishlarni olib borar ekanmiz, bu maqsadimizga erishishimiz uchun yo'limizda turgan muammolarni bartaraf etimiz zarur. Aynan, shu muammolarni Xolmurod Xidirov va Abduqahhorova Xosiyat Abdurasul qizi o'zlarining yuqorida keltirib o'tilgan, ilmiy maqolasida yetarlicha ko'rsatib o'tishgan. Ushbu maqoladagi fikrlar haqiqatdan ham o'quvchilarning kitobxonlik salohiyatini oshirishda yuzaga keladigan asosiy muammolar. Shuning uchun ham boshlang'ich sinf o'quvchilarning kitobxonlik salohiyatini oshirish yo'lida ularning sinf rahbari va ota-onasi hamkorlikda ish olib borishi zarur. Demak kitobxonlikni rivojlantirish va boshqa sohalarni rivojlantirishda ham asosan har tomonlama harakat qilish kerak. Chunki, qayiqqa chiqqan inson ham ikkala eshkakni aylantirgandagina oldinga siljishi mumkin. Agarda, faqatgina birgina eshkakni aylantirsa, qayiqdagi inson hech qachon oldinga siljiy olmaydi va turgan joyida aylanaveradi. Shunday ekan

² Xolmurod Xidirov va Abduqahhorova Xosiyat Abdurasul qizi o'zlarining "Ta'lim tizimida bolalarning badiiy adabiyotga qiziqishini shakllantirishning dolzarb masalalari".

o'quvchilarning kitobxonlik salohiyatini oshirishda dastlabki qadan ota-ona va o'qituvchining hamkorligi.

O'quvchida kitobga bo'lgan qiziqishni uyg'otishda uning ota-onasi dastlabki qadamni qo'ygan bo'lishi ham mumkin, qo'ymagan bo'lishi ham mumkin. Ammo, bola maktabga borgan ilk kunidanoq unga o'quv qurollari orasida asosiysi bo'lgan kitob ham beriladi. Avvaliga, o'quvchilar kitobdan birdagina foydalanishmaydi, dastavval kitob haqida ma'lumot va undan to'g'ri foydalanish, kitobni asrash haqida o'qituvchi tomonidan ma'lumot beriladi. Kitobga muhabbatni ham anu shu jarayonda uyg'ata olish kerak. Buning uchun avvalo, o'qituvchidan o'quvchiga nisbatan yaqin bo'lishi, o'quvchining ko'ngliga yo'l topishi va undagi kitobga bo'lgan muhabbatning bor yoki yo'qligini bilish talab etiladi. Buni o'qituvchi qanday aniqlay olishi mumkin? O'qituvchidan bu jarayonda sinchkov va e'tiborli bo'lishi talab etiladi yoki o'qituvchi o'zining kreativligidan kelib chiqqan holda, yangicha usullardan, o'quvchilarning yoshi va psixologiyasida kelib chiqqan holda metodlardan foydalanishi mumkin. Masalan anketa metodini olaylik, anketa metodi to'la to'kis holda boshlang'ich sinf o'quvchilariga mos kelamasligi mumkin. Ammo bu metodning ba'zi jihatlarini o'zgartitib, undan foydalanish mumkin. Anketa metodi bilamizki, qo'yilgan savollarga javob olish yordamida amalga oshiriladi. Lekin, 1-sinf o'quvchilari o'qish va yozish ko'nikmasiga ega bo'lishmaydi. Ularning yoshlarini hisobga olgan holda, beriladigan savollarni imkon qadar, bolalarcha berish lozim. Masalan, o'quvchilarga savollarni yozma tarzda emas, balki, og'zaki tarzda berish mumkin. Bunda o'qituvchi o'quvchilarning kitob haqida qanchalik ma'lumotga ega ekanliklari va ularda kitobning bor yoki yo'qligi haqida ma'lumot olishi mumkin bo'ladi. O'quvchilarning kitob haqidagi ko'nikmalarini anketa metodi orqali aniqlab olingandan so'ng ularda kitobga bo'lgan muhabbatni uyg'otish lozim bo'ladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh bo'lganliklari uchun juda ham qiziquvchan bo'lishadi. Ular o'qituvchilariga nisbatan kuzatuvchan bo'lishadi va o'qituvchilariga taqlid qilishga harakat qilishadi. O'quvchilarning qiziquvchanligidan unumli foydalangan holda, o'qituvchi o'quvchilari qiziqqan mavzu yuzasidan, qiziqarli ma'lumot aytishi mumkin. Bu o'quvchining kitobga

bo'lgan muahbbatini uyg'otishdagi dastlabki qadamlardan biri hisoblanadi. Qanday qilib degan savol tug'ilishi mumkin. Bu shunday amalga oshadi: O'qituvchi tomonidan berilgan qiziqarli ma'lumot, o'quvchida qiziqish uyg'otganidan keyin, u albatta o'qituvchisidan, bu ma'lumotni qayerdan bilishini so'rashi mumkin. Chunki, boshlang'ich sinf o'quvchisi, ayniqsa, 1-sinf o'quvchilari juda ham qiziquvchan va o'qituvchisiga turli xil savollar berishni yaxshi ko'radi. Aynan shu vaziyatda, o'qituvchi ushbu qiziqarli ma'lumotni qayerdan olgaligini aytishi va shu kabi qiziqarli ma'lumotlarni kitoblardan topish mumkinligi haqida aytishi orqali, o'quvchida kitobga bo'lgan qiziqishni uyg'otishi mumkin. Shunday qilib, o'qituvchi o'quvchilarida kitobga bo'lgan muhabbatni uyg'otti endi navbat o'quvchilarning kitobxonlik salohiyati va ushbu salohiyatni oshirish. O'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini to'g'ri shakllantirish ularning kitobxonlik salohiyatini oshirishdagi yetakchi vosita hisoblanadi. Bu bortada o'qituvchidan kuzatuvchanlik, ya'ni o'quvchilarining qanday kitob o'qiyotganligidan habardor bo'lishi va o'quvchini aynan qanday mavzudagi kitoblar qiziqtirayotganini aniqlab borishi kerak bo'ladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ya'ni 1-2-3-4-sinf o'quvchilari hisoblanadi. Shunda bir savol tug'uladi: "O'quvchilarning kitobxonlik salohiyati oshirish yuzasidan turli izlanishlar olib borar ekanmiz, aslida boshlang'ich sinf o'quvchilarinin bilim va yosh salohiyatidan kelib chiqqan holda ularga qanday kitoblarni o'qishni tavsiya qilishimiz mumkin?" . Demak biz o'quvchilarning kitobga bo'lgan qiziqishini aniqlab oldik, tasavvur qilaylik o'quvchilarimizni kitobxon qilib tarbiyalayabmiz. O'quvchilarimizning kitobxonlik salohiyatini oshirishga harakat qilyabmiz. Bu yo'lda ularning anday kitob o'qiyotgan ekanliklarini anketa metodi orqali aniqlab bormoqdamiz. Ushbu metodni qo'llash jarayonida o'quvchilarimizning qanday kitoblarni qiziqib o'qiyotganliklarini aniqlab bormoqdamiz. Lekin, aynan boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobxonlik salohiyatini oshirishda o'quvchilar qanday kitob o'qishlari kerak? Bilamizki, kitoblar ham ba'zi bir xususiyatlariga ko'ra yosh tanlaydi. Chunki, aynan bir kitobni har xil yoshdagi odam har xil o'qiyda va har xil tushunadi. Shunday ekan, boshlang'ich sinf o'quvchilaring kitobxonlik salohiyatini oshirishda qanday kitoblardan foydalanish kerakligi haqida

o'qituvchining o'zi ham yetarlicha ma'lumotga ega bo'lishi lozim. Chunki, o'quvchining bilim salohiyatidan kelib chiqqan holda to'g'ri kitob tanlay olishi uning kitobxonlik salohiyatini oshirishdagi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Quyida boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun tavsiya etilgan kitoblar ro'yxatini keltirib o'taman.

1-4-sinflar uchun tavsiya qilinadigan kitob turlari:

I. Ertaklar va afsonalar

- 1.Mashhur xalq ertaklari (masalan, “Zumrad va Qimmat”, “Bo'ri va echki bolalari”)
- 2.Dunyodagi mashhur ertaklar: Andersen, Grimm ertaklari
- 3.Mahalliy mualliflarning ertaklari (Xudoyberdi To'xtaboyev, H. Olimjon, G'. G'ulom)

II. Qiziqarli hikoyalar

- 1.G'afur G'ulom – “Shum bola”
- 2.Xudoyberdi To'xtaboyev – “Sariq devni minib”
- 3.Abdulla Qahhor – qisqa bolalar uchun hikoyalar
- 4.Nodirabegim – bolalar she'rlari

III. O'rgatuvchi va axloqiy kitoblar

- 1.Yaxshi va yomon xatti-harakatlarni farqlashga yordam beradigan hikoyalar
- 2.Vatanparvarlik, do'stlik, mehr-oqibat, halollik kabi mavzularni o'z ichiga olgan kitoblar

IV. She'rlar to'plami

Bolalarga mos, yodlash oson, o'yinli va quvnoq she'rlar (Cho'lpon, Erkin Vohidov, Zulfiya)

V. Ilmiy-ommabop kitoblar (bolalar uchun)

Hayvonot olami, o'simliklar, kosmos, texnika haqida rasmi va tushunarli tarzda yozilgan kitoblar

VI. Rasmi kitoblar

Ayniqsa 1–2-sinf o'quvchilari uchun — ko'p rasmi, qisqa matnli kitoblar

o'qishga rag'bat uyg'otadi. Rasmlı kitoblar qatoriga komikslarnı ham kiritishimiz ham mumkin. Chunki, asosan komikslarda matnlardan ko'ra rasmlar ko'proq bo'ladi va ana shu rasmlar orqali hikoya hosil qilinadi. Yoki oddiy rasmlar tushirilgan rasmlı kitoblarnı ham bu kitoblar qatoriga kiritishimiz mumkin. Msalan, mevalar, hashorotlar va hayvonlarning rasmi tushirilgan kitoblar ham rasmlı kitoblar qatoriga kiradi. Bu kabi kitoblarning qatoriga juda ko'plab kitoblarnı kiritish mumkin, lekin asosan boshlang'ich sinf o'quvchilariga shu turdagi kitoblarnı o'qish tavsiya etiladi.

Xulosa.

Yuqorida keltirib o'tilgan kitoblardan foydalangan holda boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobxonlik salohiyatini oshirish mumkin. Ko'rib turganimizdek, o'quvchilarnı kitobga bo'lgan muhabbati orqali ularni kitobxonlikka o'rgatish mumkin. O'quvchini kitobga bo'lgan munosabatini to'g'ri shakllantirish bilan bir qatorda, o'quvchini to'g'ri kitob tanlashga ham o'rgatish lozim. Chunki, o'quvchining yoshiga to'g'ri tanlangan kitob, o'quvchining psixologiyasiga ham mos keladi va kitobga bo'lgan qiziqishini yanada oshirishga yordam beradi. Boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi o'quvchilarining kitobxonlik salohiyatini oshirishda o'quvchilarini to'g'ri yo'nlatirishi uchun avvalo, o'quvchining kitob haqida fikrini o'rganib chiqishi va o'quvchilarining to'g'ri kitob tanlashiga yordam berishi lozim. Shu tariqa o'quvchining kitobxonlik salohiyatini oshirish samarali bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yo'ldoshev E. Kutubxonada bolalar o'qishiga rahbarlik qilish. O'quv qo'llanma. – Toshkent: O'zbekiston, 2002. – 128 b;
2. Umarov A.O. Ijtimoiy-madaniy taraqqiyotni ta'minlash va komil inson shaxsini shakllantirishda mutolaaning roli. Sotsiologiya fanlari doktori dissertatsiya avtorreferati. – Toshkent, 2005. – 56 b;
3. Qayumxo'jaeva Yo. O'quvchilarning kitobxonlik madaniyatini shakllantirish imkoniyatlari. – Toshkent: TDMI, 2007. – 48 b;
4. G'anieva B.I. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kutubxonachilik bibliografiya bilimlari targ'iboti. – Toshkent, Fan va texnologiyalar markazi, 2006. – 34 b;

5. Chinieva S.A. O'zbek oilalarida kitobxonlik vositasida o'smirlar madaniyatini shakllantirish. – Toshkent, 2006. – 26 b.
6. Xo'jayeva Nigora va Olimov Temur Xasanovich "Boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida kitobxonlikni ommalashtirish".
7. Qahramonov Aliboy Yolgoshevich, Komolova Xonzoda Shermuxammad qizi va Mirashurova Zaxro Ilxomovna "O'quvchilarining ma'naviy dunyoqarashni shakllantirishda kitobxonlikning ahamiyati".
8. Xolmurod Xidirov va Abduqahhorova Xosiyat Abdurasul qizi "Ta'lim tizimida bolalarning badiiy adabiyotga qiziqishini shakllantirishning dolzarb masalalari".
9. Ramazonovich, K. S. (2023). BASKETBOLCHILAR JISMONIY TAYYORGARLIGINI OSHIRISHDA JISMONIY VOSITA SIFATIDA HARAKATLI O'YINLARNING AHAMIYATI. ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ,
10. Ramazonova, M. S. (2023). BADMINTON: HISTORY OF ORIGIN, DEVELOPMENT STAGES, TYPES, GAME RULES. Scientific Impulse, 1(9), 837-843.
11. Orlova, K. V., Fedyanin, M. Y., Simanenkov, K. E., Dergunov, A. S., Goldshmidt, P. R., Saydullaeva, A. F., & Demidov, L. V. (2022). Real-world efficacy of the first line therapy with prolgolimab in patients with metastatic melanoma: interim results of the FORA (FORteca Real practice Assessment) observational study. Journal of Modern Oncology, 24(4), 413-425.
12. Ramazonova, M. S. (2023). VOLEYBOL SPORT TURINI O'RGATISH VA UNING MOHIYATI. Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 881-886.
13. Ramazonova Mohichehra Sodiq qizi "O'quv qollanma " Jismoniy tarbiya va sport ", Buxara Durdona nashryoti.